

VEL'VYSLANECTVO MLADÝCH

Podpora sociálnej súdržnosti a prevencia napätia v miestnej komunite

Dominika Oláhová

Gymnázium, Obchodná akadémia a Stredná odborná škola technická, Štúrova 848, Detva

Detva

2026

OBSAH

Úvod.....	1
1 Ciele a metodika práce.....	2
2 Teoretické východiská	4
2.1 Dobrovoľníctvo	4
2.2 Legislatívny rámec dobrovoľníctva na Slovensku	5
2.3 Prínosy dobrovoľníctva	5
2.4 Práca s marginalizovanou rómskou komunitou	6
2.4.1 Marginalizovaná komunita v Detve.....	8
3 Analytická časť	10
3.1 Prieskum „Možnosti zapojenia mladých ľudí do dobrovoľníctva v Detve“	10
3.1.1 Základná charakteristika zapojených organizácií	10
3.1.2 SWOT analýza - Spolupráca organizácií a firiem s mladými ľuďmi v Detve.....	13
3.1.3 Návrh nápadov pre samosprávu.....	14
3.2 Prieskum „Občianska angažovanosť mladých ľudí“	15
3.3 SWOT analýza – zapájanie mladých ľudí do spoločenských a občianskych aktivít	17
3.3.1 Odporúčania a opatrenia pre školu	18
3.3.2 Odporúčania a opatrenia pre samosprávu	19
4 Návrhová časť	21
4.1 Projekt 1: Podpora sociálnej súdržnosti a prevencia napätia v miestnej komunite	21
4.1.1 Hlavný cieľ	21
4.1.2 Partneri v projekte.....	22
4.1.3 Aktivity a výstupy.....	23
4.2 Projekt 2: Mám svoj čas	31
4.2.1 Hlavný cieľ projektu	32
4.2.2 Cieľová skupina a jej zapojenie	32
4.2.3 Spolupráce s inými subjektami	33
4.2.4 Aktivity	34
4.3 Rozpočet.....	37
5 Záver a prínosy práce.....	40
Zhrnutie.....	42
Použitá literatúra	43
Prílohy.....	44

ÚVOD

Predkladaný projekt zaoberá problematikou zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych a komunitných aktivít s osobitným dôrazom na podporu sociálnej inklúzie a spolupráce s marginalizovanou rómskou komunitou v meste Detva. Východiskom projektu je presvedčenie, že dobrovoľníctvo a aktívna občianska angažovanosť mladých predstavujú významný nástroj osobnostného rozvoja, posilňovania sociálnej súdržnosti a budovania vzťahov medzi rôznymi skupinami obyvateľstva. Projekt reaguje na aktuálne spoločenské výzvy, potreby miestnej komunity a strategické dokumenty v oblasti práce s mládežou, dobrovoľníctva a sociálneho začleňovania.

Prvá kapitola projektu bude zameraná na teoretické východiská riešenej problematiky. Venovať sa bude pojmu a významu dobrovoľníctva, jeho prínosom pre jednotlivcov aj spoločnosť, legislatívnemu rámcu dobrovoľníctva na Slovensku a možnostiam jeho prepojenia so systémom vzdelávania. Súčasťou kapitoly bude aj teoretické uchopenie práce s marginalizovanou rómskou komunitou, vrátane základných princípov komunitnej práce, participácie a inklúzie, ako aj špecifik práce s rómskou mládežou.

Druhá kapitola bude predstavovať analytickú časť projektu. Zameriavať sa bude na analýzu súčasného stavu zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych a občianskych aktivít v meste Detva. Súčasťou kapitoly bude vyhodnotenie realizovaných prieskumov medzi miestnymi organizáciami, inštitúciami a mladými ľuďmi, identifikácia silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb prostredníctvom SWOT analýz a pomenovanie kľúčových bariér a potenciálov rozvoja. Analytická časť bude slúžiť ako podklad pre formulovanie návrhových opatrení.

Tretia kapitola bude tvoriť návrhovú časť projektu. Na základe teoretických východísk a výsledkov analýzy budú formulované konkrétne návrhy aktivít, projektov a opatrení zameraných na podporu dobrovoľníctva mladých, posilnenie sociálnej súdržnosti a inklúzie marginalizovanej rómskej komunity. Kapitola sa bude venovať návrhom pre samosprávu, školy, organizácie a komunitu, ako aj detailnému opisu navrhovaných projektových aktivít, ich cieľov, cieľových skupín, očakávaných výstupov a prínosov pre miestnu komunitu.

Celý projekt smeruje k vytvoreniu uceleného a realizovateľného rámca podpory aktívneho občianstva mladých ľudí a rozvoja inkluzívneho miestneho spoločenstva v meste Detva.

1 CIELE A METODIKA PRÁCE

Ciele projektu

Hlavným cieľom projektu je podporiť aktívne zapájanie mladých ľudí do dobrovoľníckych, komunitných a občianskych aktivít v meste Detva so zameraním na posilňovanie sociálnej súdržnosti, inklúzie a spolupráce s marginalizovanou rómskou komunitou. Projekt smeruje k vytváraniu podmienok pre zmysluplnú participáciu mladých, rozvoj ich osobnostných, sociálnych a občianskych kompetencií a k budovaniu pozitívnych vzťahov medzi rôznymi skupinami obyvateľstva.

Čiastkové ciele:

- analyzovať súčasný stav zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych a občianskych aktivít na miestnej úrovni,
- identifikovať potreby, motivácie a bariéry mladých ľudí, ako aj očakávania organizácií, škôl a samosprávy,
- podporiť spoluprácu medzi školami, miestnymi organizáciami, samosprávou a marginalizovanou rómskou komunitou,
- navrhnúť konkrétne opatrenia a aktivity zamerané na rozvoj dobrovoľníctva, komunitnej participácie a inklúzie,
- posilniť povedomie o význame dobrovoľníctva a občianskej angažovanosti mladých v miestnom prostredí.

Metodika práce

Pri spracovaní projektu budú využité kombinované metódy kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumu, ktoré umožnia komplexne uchopiť riešenú problematiku. Teoretická časť bude vychádzať z analýzy odbornej literatúry, strategických a legislatívnych dokumentov v oblasti dobrovoľníctva, práce s mládežou a sociálneho začleňovania marginalizovaných rómskych komunit.

V analytickej časti budú použité najmä:

- dotazníkové prieskumy realizované medzi mladými ľuďmi a zástupcami organizácií a inštitúcií pôsobiacich v meste Detva,
- analýza získaných údajov prostredníctvom percentuálneho vyhodnotenia a ich interpretácie,
- SWOT analýza zameraná na identifikáciu silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb v oblasti zapájania mladých do dobrovoľníckych a občianskych aktivít.

Dôležitou súčasťou metodiky bude aj využívanie participatívneho prístupu. Do zberu údajov, interpretácie výsledkov a formulovania návrhov budú zapájaní mladí ľudia, zástupcovia miestnych organizácií, školy a aktéri pracujúci s marginalizovanou rómskou komunitou. Tento prístup umožní reflektovať reálne potreby cieľových skupín a zvýšiť relevanciu navrhovaných opatrení.

V návrhovej časti bude metodika založená na prepájaní teoretických poznatkov a výsledkov analýzy s praktickými skúsenosťami z terénu. Návrhy aktivít a projektov budú formulované s dôrazom na realizovateľnosť, udržateľnosť a možnosť ich dlhodobého využitia v miestnom prostredí. Zohľadnené budú princípy inklúzie, rovnosti príležitostí, partnerstva a aktívnej participácie komunity.

Celý proces spracovania projektu bude prebiehať systematicky, logicky a transparentne s cieľom vytvoriť kvalitný podklad pre rozhodovanie samosprávy, škôl a organizácií v oblasti rozvoja dobrovoľníctva a práce s mládežou v meste Detva.

2 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1 Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo má množstvo prínosov. V preambule Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve, ktorú prijala Medzinárodná asociácia pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990, je uvedené, že „dobrovoľníci považujú svoje pôsobenie za nástroj, ktorý prispieva k spoločenskému, ekonomickému a environmentálnemu rozvoju“. Zároveň deklarácia hovorí o tom, že dobrovoľníctvo „zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu, poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta“ a „prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií“.

Dobrovoľníctvo má priamy vplyv na formovanie mladých ľudí a ich hodnôt, na zvyšovanie ich záujmu o prostredie a spoločnosť, v ktorej žijú. Dobrovoľníctvo tiež podporuje aktívne občianstvo. Je cenným doplnkom pôsobenia školy a rodiny, je prostriedkom osobného rozvoja dieťaťa a mladého človeka a ich sociálnej participácie. Mladým ľuďom poskytuje priestor na sebarealizáciu a možnosť objaviť vlastný potenciál prostredníctvom konkrétnych nápadov a projektov, spojených s užitočnou spätnou väzbou a hodnotením ich aktivít. Dobrovoľníctvo je zážitková forma hľadania a objavovania samého seba, toho, čo ich naozaj baví a naplňuje, čomu sa chcú venovať. Je nástrojom na získavanie a rozvíjanie zručností, čím prispieva k zvyšovaniu zamestnateľnosti mladých ľudí a k rozvíjaniu ich konkurencieschopnosti. Mladí ľudia sa počas dobrovoľníctva učia novým zručnostiam, rozvíjajú svoje talenty, prípadne v sebe objavujú schopnosti, o ktorých doteraz nevedeli. Zároveň naplňuje aktuálne potreby spoločnosti a prináša prospech všetkým zapojeným stranám.

Dobrovoľníctvo je jednou z ciest neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, ktoré sa síce odohráva primárne mimo školského prostredia, ale je nevyhnutné prepojiť ho so systémom formálneho vzdelávania na všetkých stupňoch škôl, t. j. od materských a základných škôl cez stredné až po vysoké školy.

Rok 2026 bol OSN vyhlásený za Medzinárodný rok dobrovoľníkov pre udržateľný rozvoj (IVY 2026).¹

¹ https://www.dobrovolnickecentra.sk/images/stories/files/1.dobrovolnictvo_mladeze_online_2018.pdf

2.2 Legislatívny rámec dobrovoľníctva na Slovensku

Základným legislatívnym pilierom dobrovoľníctva na Slovensku v roku 2026 je **Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve**, ktorý definuje právne postavenie dobrovoľníkov, vysielajúcich organizácií a prijímateľov dobrovoľníckej činnosti.

Kľúčové aspekty právnej úpravy

- **Definícia dobrovoľníka:** Fyzická osoba, ktorá na základe slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva činnosť v prospech inej osoby alebo vo verejný prospech.
- **Zmluvný rámec:** Dobrovoľnícka činnosť sa vykonáva na základe písomnej alebo ústnej zmluvy. Písomná forma je povinná pri dlhodobých činnostiach alebo ak o to dobrovoľník požiada.
- **Preplácanie nákladov:** Novela účinná od apríla 2023 priniesla striktnjšie pravidlá preplácania nákladov (napr. cestovné, strava, ubytovanie), čím sa sprehľadnili finančné vzťahy medzi organizáciou a dobrovoľníkom.
- **Akreditácia:** Zákon upravuje proces akreditácie v oblasti dobrovoľníckych činností, čo organizáciám umožňuje uchádzať sa o štátnu podporu a dotácie.²

V roku 2018 bola vydaná Koncepcia výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Zámerom koncepcie je vytvoriť predpoklady na realizáciu výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu vo všetkých stupňoch vzdelávania v školách a školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach, vymedziť ciele a princípy výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu a stanoviť opatrenia na ich realizáciu. Koncepcia a jej zavedenie do praxe má prispieť k tomu, aby dobrovoľníctvo bolo prirodzenou súčasťou životného štýlu ľudí a života komún na Slovensku, čím sa škola prepojí s reálnym životom.

2.3 Prínosy dobrovoľníctva

Dobrovoľníctvo má množstvo prínosov pre všetky zúčastnené strany. V preambule Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve, ktorú prijala Medzinárodná asociácia pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990, je uvedené, že „dobrovoľníci považujú svoje pôsobenie za nástroj, ktorý prispieva k spoločenskému, ekonomickému a environmentálnemu rozvoju“. Zároveň deklarácia hovorí o tom, že dobrovoľníctvo „zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje

² https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/406/vyhlasene_znenie.html

ľudskú solidaritu, poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta“ a „prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií“.

Dobrovoľníctvo je zdrojom sociálnych interakcií, pozitívnych zážitkov a pocitov, priestorom na rozvoj kľúčových kompetencií i ďalších špecifických vedomostí, zručností a schopností. Vďaka dobrovoľníctvu môžu mladí ľudia meniť svoje postoje, hodnoty, hodnotové orientácie či pohľady na život, ale aj svoj životný štýl. Dobrovoľníctvo otvára nové možnosti, je sprestrením, obohatením, prináša pocit zmysluplnosti, potrebnosti, užitočnosti a sebarealizácie. Umožňuje vyskúšať nové veci, konfrontovať sa s nepoznaným či prekonávať svoje hranice, ale aj cestovať a spoznávať nové krajiny. V oblasti spoločenského života môžeme dobrovoľníctvo vnímať ako cestu k rozvoju osobnej a sociálnej zodpovednosti, angažovanosti a participácii mladých ľudí. Prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí sú úzko prepojené so svetom štúdia a práce. Vďaka dobrovoľníckym aktivitám mladí ľudia získavajú cenné skúsenosti a prax, ale aj vedomosti a zručnosti, ktoré využívajú vo svojom profesijnom živote. Niektorí mladí ľudia si vďaka dobrovoľníctvu našli prácu, rozhodli sa pre štúdium alebo zamestnanie. Študentom a študentkám dobrovoľníctvo umožňuje lepšie prepojiť teóriu s praxou. Prínosy dobrovoľníctva pre osobný, profesijný a spoločenský život mladých ľudí sú navzájom prepojené. Využiteľné vo sfére osobného, spoločenského a profesionálneho života sú najmä sociálne kontakty a kľúčové kompetencie, ktoré si mladí ľudia vďaka dobrovoľníctvu rozvinuli alebo ktoré získali. Dobrovoľníctvo je tiež spôsobom objavovania a rozvoja talentu mladých ľudí, a to prostredníctvom vykonávania konkrétnych aktivít a spolupráce s odborníkmi a odborníčkami, ktorí/ktoré mladým ľuďom poskytujú vedenie a podporu.³

2.4 Práca s marginalizovanou rómskou komunitou

Marginalizované rómske komunity (MRK) na Slovensku predstavujú skupiny obyvateľstva, ktoré sú dlhodobo vystavené sociálnemu vylúčeniu, chudobe a systematickým nerovnostiam. Ich situácia je charakteristická kombináciou územnej segregácie, nízkej úrovne dosiahnutého vzdelania, vysokej nezamestnanosti, nevyhovujúcich bytových podmienok a obmedzeného prístupu ku kvalitnej zdravotnej

³ 3. https://www.minv.sk/?ros_kros_2030

starostlivosti. Tieto faktory sa navzájom posilňujú a vytvárajú začarovaný kruh sociálneho znevýhodnenia, ktorý sa často prenáša z generácie na generáciu.⁴

Na systémovej úrovni je problematika MRK jednou z dlhodobých priorít verejných politík Slovenskej republiky. Kľúčovým strategickým dokumentom je **Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030**, ktorá nadväzuje na európsky strategický rámec pre Rómov. Dokument vychádza z princípu, že izolované opatrenia nemôžu priniesť udržateľnú zmenu, a preto zdôrazňuje potrebu komplexného a medziodvetvového prístupu. Stratégia sa zameriava na oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania, boja proti diskriminácii a podpory aktívnej participácie Rómov na verejnom živote. Osobitný dôraz kladie na zapájanie samotných členov rómskej komunity do tvorby, realizácie a hodnotenia politík.⁵

Praktická práca s MRK na Slovensku je realizovaná najmä prostredníctvom **terénnej sociálnej práce, komunitných centier a nízkoprahových sociálnych služieb**. Terénni sociálni pracovníci a komunitní pracovníci pôsobia priamo v lokalitách MRK, kde poskytujú poradenstvo, podporujú riešenie sociálnych a rodinných problémov, sprostredkujú kontakt s inštitúciami a prispievajú k zvyšovaniu orientácie členov komunity v systéme verejných služieb. Tento prístup je považovaný za efektívny najmä vďaka dlhodobému pôsobeniu v teréne, budovaniu dôvery a rešpektovaniu špecifických potrieb komunity.⁶

Jednou z najkritickejších oblastí práce s MRK je **vzdelávanie detí a mladých ľudí**. Výskumy a oficiálne správy poukazujú na pretrvávajúce problémy segregácie v školstve, nižšiu školskú úspešnosť detí z MRK a vysokú mieru predčasného ukončovania povinnej školskej dochádzky. Tieto faktory majú dlhodobý negatívny vplyv na uplatnenie mladých ľudí na trhu práce a ich schopnosť aktívne sa zapojiť do spoločenského života. Slovenská republika preto realizuje projekty zamerané na podporu inkluzívneho vzdelávania, desegregáciu základných škôl, spoluprácu so školami a posilňovanie úlohy rodičov v procese vzdelávania.

Osobitný význam má práca s rómskou mládežou, ktorá predstavuje jednu z demograficky najmladších skupín obyvateľstva na Slovensku. Mladí ľudia z marginalizovaných rómskych komunit často vyrastajú v prostredí poznačenom sociálnym vylúčením, chudobou a obmedzeným prístupom ku kvalitnému vzdelávaniu a voľnočasovým

⁴ <https://romovia.vlada.gov.sk>

⁵ <https://romovia.vlada.gov.sk/strategie>

⁶ <https://eurofondy.praca.gov.sk>

aktivitám. Tieto podmienky majú zásadný vplyv na ich sebaobraz, životné ambície a schopnosť plánovať vlastnú budúcnosť. Nedostatok pozitívnych vzorov, slabá skúsenosť s úspechom a opakované negatívne skúsenosti s inštitúciami môžu viesť k nízkej miere dôvery, pasivite alebo rezignácii na aktívne zapojenie sa do spoločenského života.

Zároveň ide o skupinu s výrazným rozvojovým potenciálom. Odborné zdroje poukazujú na to, že ak mladí ľudia z MRK dostanú príležitosť zapojiť sa do zmysluplných aktivít, ktoré rešpektujú ich potreby a skúsenosti, dokážu rýchlo rozvíjať sociálne, komunikačné a občianske kompetencie. Významnú úlohu v tomto procese zohráva **neformálne vzdelávanie**, ktoré umožňuje učenie sa prostredníctvom skúsenosti, tímovej práce a praktickej činnosti, bez tlaku formálneho hodnotenia.

Dobrovoľníctvo a komunitná participácia predstavujú účinné nástroje práce s rómskou mládežou, pretože umožňujú mladým ľuďom zažiť pocit užitočnosti, zodpovednosti a uznania zo strany okolia. Zapájaním sa do aktivít v prospech vlastnej komunity alebo širšieho miestneho prostredia si mladí ľudia budujú pozitívny vzťah k miestu, v ktorom žijú, posilňujú svoje sebavedomie a rozvíjajú pracovné návyky, ktoré sú dôležité pre ich ďalšie uplatnenie. Zároveň sa tým vytvára priestor na prirodzený kontakt medzi rómskou a majoritnou mládežou, čo prispieva k odbúraniu stereotypov a budovaniu vzájomného porozumenia.⁷

2.4.1 Marginalizovaná komunita v Detve

Marginalizovaná rómska komunita v meste Detva predstavuje významnú súčasť miestneho sociálneho prostredia a zároveň skupinu, ktorá čelí dlhodobým sociálnym, ekonomickým a vzdelávacím znevýhodneniam. Tieto sa prejavujú najmä v oblasti prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu, možnostiam sebarealizácie mladých ľudí, obmedzených príležitostiach na aktívne zapojenie do komunitného života a pretrvávajúcich stereotypoch zo strany majoritnej spoločnosti.

Mesto Detva si uvedomuje potrebu systematického riešenia týchto výziev, čo sa odráža aj v realizovaných a pripravovaných aktivitách zameraných na podporu sociálnej inklúzie a desegregácie na základných školách. Dôležitú úlohu v tomto procese zohrávajú miestne organizácie a iniciatívy, ktoré majú dlhodobú skúsenosť s terénnou prácou a budovaním dôvery v komunitu, medzi nimi aj OZ Romka.

⁷ <https://www.dobrovolnickecentra.sk>

Marginalizovaná rómska komunita v Detve disponuje zároveň výrazným vnútorným potenciálom, najmä v podobe mladých ľudí, ktorí majú záujem zapájať sa do aktivít v prospech svojej komunity, rozvíjať svoje schopnosti a nadväzovať pozitívne vzťahy s majoritným prostredím. Pre vytvorenie takýchto príležitostí je však nevyhnutné zabezpečiť bezpečné, podporujúce a inkluzívne prostredie, ktoré zohľadňuje špecifiká komunity a podporuje jej aktívnu participáciu.

Projekt reaguje na potrebu posilniť prepojenie medzi marginalizovanou rómskou komunitou, mladými dobrovoľníkmi, školami, samosprávou a miestnymi organizáciami. Cieľom je vytvárať spoločné aktivity, ktoré podporujú vzájomné porozumenie, odbúravajú bariéry a prispievajú k zlepšeniu sociálnej súdržnosti v meste Detva. Zapojením samotnej komunity do plánovania a realizácie aktivít projekt nadväzuje na princípy partnerstva, rovnosti a udržateľného rozvoja miestneho spoločenstva.

3 ANALYTICKÁ ČASŤ

3.1 Prieskum „Možnosti zapojenia mladých ľudí do dobrovoľníctva v Detve“

Oslovili sme vybrané organizácie a firmy pôsobiace v meste Detva. Cieľom prieskumu bolo získať ich pohľad na skúsenosti so zapájaním mladých ľudí, vnímaný prínos tejto spolupráce, identifikovať existujúce bariéry a zmapovať záujem o budúcu spoluprácu.

Zber údajov prebiehal prostredníctvom online dotazníka vytvoreného v nástroji Google Forms. Dotazník bol distribuovaný elektronicky a jeho vyplnenie bolo dobrovoľné. Do prieskumu sa zapojilo celkovo desať organizácií, ktoré poskytli relevantné odpovede reflektujúce ich praktické skúsenosti.

Získané odpovede boli spracované formou kvantitatívnej analýzy, pričom výsledky boli vyhodnotené v percentuálnom vyjadrení. Súčasťou spracovania bolo aj kvalitatívne zhodnotenie jednotlivých otázok, ktoré umožnilo lepšie interpretovať postoje a potreby organizácií.

3.1.1 Základná charakteristika zapojených organizácií

Do prieskumu sa zapojili najmä organizácie pôsobiace v oblasti sociálnych služieb (30 %). Nasledujú organizácie z oblasti kultúry a umenia (20 %). Zhodne po 10 % sú zastúpené organizácie z oblasti vzdelávania a voľného času, ako aj poradenstva a prevencie.

Zloženie respondentov poukazuje na výraznú účasť subjektov so sociálnym, kultúrnym a vzdelávacím zameraním, čo zodpovedá charakteru mesta a jeho verejnoprospešných inštitúcií. Absencia environmentálne zameraných organizácií predstavuje potenciálnu medzeru v miestnej spolupráci.

Organizácie, ktoré poskytli odpoveď: Centrum poradenstva a prevencie Detva, Zariadenie sociálnych služieb Detvan, Kultúrne centrum A. Sládkoviča, Súkromná spojená škola Detva, Turisticko-informačná kancelária, Eko Katruška, Jednota dôchodcov Detva, Domov dôchodcov Detva, Podpolianske múzeum, OZ Romka.

Čo sa týka skúseností s dobrovoľníctvom, rovnaký podiel organizácií má **dlhodobé skúsenosti s dobrovoľníkmi (30 %)** ako aj **príležitostné skúsenosti (30 %)**, čo poukazuje na existujúcu prax práce s dobrovoľníkmi.

Zároveň však **30 % organizácií zatiaľ skúsenosti s dobrovoľníkmi nemá**, čo predstavuje priestor na rozvoj a podporu dobrovoľníckych programov.

Najčastejšie uvádzanou oblasťou je **sprievodná a asistenčná činnosť (80 %)**, ktorá predstavuje kľúčový priestor pre zapojenie mladých. Veľmi vysoký záujem je aj o **pomoc pri podujatiach (70 %)**, **voľnočasové aktivity pre deti a seniorov (70 %)** a **marketing, propagáciu a sociálne siete (70 %)**, čo poukazuje na potrebu aktívnej a flexibilnej pomoci. Významný podiel má aj zapojenie do **tvorivých aktivít (60 %)**. Polovica organizácií vie ponúknuť priestor pre **administratívnu výpomoc (50 %)** a **digitalizáciu či prácu s technológiami (50 %)**. Najnižší, no stále relevantný podiel predstavujú **environmentálne aktivity (30 %)**.

Väčšina respondentov vníma zapojenie žiakov základných škôl skôr opatrne. **Pozitívne alebo skôr pozitívne sa vyjadrilo spolu 50 %** (áno 30 %, skôr áno 20 %), čo naznačuje, že polovica organizácií vidí reálny potenciál pre túto cieľovú skupinu. Na druhej strane **50 % respondentov má skôr negatívny postoj** (skôr nie 40 %, nie 10 %), čo poukazuje na potrebu jasných pravidiel, podpory a vhodného nastavenia podmienok zapojenia mladších žiakov.

Najčastejšie je preferovaná forma **krátkodobých jednorazových aktivít (50 %)**, ktoré sú z hľadiska organizácie aj zodpovednosti najmenej náročné. Významné zastúpenie majú aj **inkluzívne aktivity (30 %)**, čo poukazuje na dôraz na zapájanie rôznych skupín detí. Rovnako **20 % organizácií** uvádza možnosť zapojenia formou **pravidelných, ale jednoduchých činností, pomoci pri podujatiach pre verejnosť a medzigeneračných aktivít**.

Kľúčovými podmienkami zapojenia žiakov základných škôl sú **dozor dospelej osoby (30 %)**, **súhlas zákonného zástupcu (30 %)** a **spolupráca so školou (30 %)**, ktoré jasne poukazujú na potrebu bezpečnosti a zodpovednosti.

Zapojenie stredoškolákov do dobrovoľníckych aktivít je vnímané **jednoznačne pozitívne**. **100 % respondentov** uvádza, že priestor na ich zapojenie existuje, čo potvrdzuje vysoký potenciál tejto cieľovej skupiny a jej pripravenosť zapájať sa do rôznorodých aktivít.

Najvhodnejšou oblasťou sú **projektové aktivity (80 %)**, ktoré umožňujú dlhodobejšie a zmysluplné zapojenie stredoškolákov. Veľký význam majú aj **digitálne zručnosti, IT a marketing (70 %)**, čo odráža silné stránky tejto vekovej skupiny. Viac než polovica respondentov uvádza **dlhodobejšie dobrovoľníctvo (60 %)**, čo naznačuje záujem o stabilnejšiu spoluprácu. Ďalej nasleduje **práca s verejnosťou (50 %)**. Menší, no stále

relevantný priestor majú **pomocné činnosti (30 %)** a **odborná alebo tematická výpomoc (30 %)**.

Najčastejšie preferovanou formou je **dlhodobé zapojenie v trvaní niekoľkých mesiacov (50 %)**, ktoré umožňuje rozvoj zručností aj kontinuitu aktivít. Nasledujú **jednorazové aktivity (30 %)** a **krátkodobé zapojenie v trvaní niekoľkých týždňov (20 %)**, ktoré môžu slúžiť ako vstupná forma do dobrovoľníctva. Prevažná väčšina organizácií považuje za najreálnejšiu **flexibilnú, projektovú frekvenciu podľa potreby (70 %)**. Menší podiel uvádza zapojenie **1× mesačne (20 %)** alebo **1–2× mesačne (10 %)**.

Najväčší priestor na zapojenie mladých vidia organizácie **celoročne (50 %)**, čo naznačuje potenciál pre dlhodobu udržateľnú formu dobrovoľníctva. Významná časť respondentov uvádza možnosť zapojenia **počas školského roka (40 %)**. Najmenší priestor je vnímaný **počas prázdnin (10 %)**, čo môže súvisieť s obmedzenou prevádzkou organizácií alebo dovolenkovým obdobím.

Najvýraznejším problémom v zapojení mladých ľudí do dobrovoľníctva je **nezáujem mladých (70 %)**, ktorý predstavuje kľúčovú výzvu pri rozvoji dobrovoľníctva. Ďalším významným obmedzením je **potreba dohľadu (50 %)**, čo zvyšuje nároky na personálne zabezpečenie. Rovnako často sú uvádzané **časová vyťaženosť mladých (40 %)** a **legislatívne a bezpečnostné obmedzenia (40 %)**.

Najvýznamnejšou podporou ako zapojiť mladých ľudí do dobrovoľníctva by bol **koordinátor dobrovoľníkov (80 %)**, čo jasne poukazuje na potrebu systematického riadenia dobrovoľníctva. Významnú úlohu zohráva aj **systémové riešenie na úrovni mesta (60 %)**, ktoré by vytvorilo stabilné podmienky pre spoluprácu. Ďalej nasleduje **spolupráca so školami (40 %)**.

Záujem o zapojenie sa do spoločnej iniciatívy s mestom Detva je **veľmi vysoký. 60 % respondentov** uvádza jednoznačný záujem a ďalších **40 % skôr áno**.

Prieskum potvrdil, že organizácie vnímajú dobrovoľníctvo mladých ako významný a rozvojový potenciál pre mesto Detva. Najväčší priestor na zapojenie vidia najmä u stredoškolákov, pričom preferujú projektové, dlhodobejšie a flexibilné formy spolupráce, často v oblastiach digitálnych zručností, práce s verejnosťou a komunitných aktivít. Zapojenie žiakov základných škôl je hodnotené opatrnejšie a viaže sa najmä na krátkodobé, jednoduché aktivity za jasne stanovených podmienok. Organizácie dokážu mladých zapájať najmä celoročne alebo počas školského roka. Medzi hlavné bariéry patrí **nezáujem mladých, potreba dohľadu a časová vyťaženosť**. Kľúčovým podporným

opatrením by bol koordinátor dobrovoľníkov a systémové riešenie na úrovni mesta. Záujem o spoločnú mestskú iniciatívu je jednoznačne vysoký.

3.1.2 SWOT analýza - Spolupráca organizácií a firiem s mladými ľuďmi v Detve

Silné stránky

- Väčšina organizácií má reálnu skúsenosť so spoluprácou s mladými ľuďmi.
- Zapájanie mladých ľudí je jednoznačne vnímané ako prínosné pre organizácie aj komunitu.
- Organizácie oceňujú najmä nové nápady, energiu a inovatívny pohľad mladých ľudí.
- Existuje vysoká ochota organizácií zapojiť sa do ďalších spoločných iniciatív pre mládež.
- V meste pôsobia organizácie z rôznych oblastí (sociálna sféra, kultúra, vzdelávanie, poradenstvo, cestovný ruch), čo vytvára dobrý základ pre medziodborovú spoluprácu.

Slabé stránky

- Spolupráca s mladými ľuďmi je často len príležitostná a krátkodobá.
- Chýba systematická koordinácia spolupráce medzi organizáciami, školami a samosprávou.
- Organizácie majú obmedzené personálne a časové kapacity na prácu s mládežou.
- Nedostatok stabilného financovania aktivít zameraných na mladých ľudí.
- Spolupráca je vo veľkej miere závislá od individuálnej iniciatívy jednotlivcov.

Príležitosti

- Vytvorenie spoločnej platformy alebo siete organizácií pracujúcich s mládežou v Detve.
- Prehĺbenie spolupráce so školami a zapájanie mladých do reálnych projektov v komunite.
- Rozvoj dobrovoľníctva a projektového zapájania mladých ľudí do činnosti organizácií.
- Podpora zo strany samosprávy prostredníctvom grantových výziev, koordinátora alebo metodickej podpory.
- Prepojenie tradičných oblastí (kultúra, sociálna oblasť) s modernými témami (digitalizácia, inovácie, marketing, komunitný rozvoj).

Hrozby

- Dlhodobý nedostatok času mladých ľudí v dôsledku školských a mimoškolských povinností.
- Riziko vyhorenia aktívnych pracovníkov a dobrovoľníkov v organizáciách.
- Slabnúci záujem mladých ľudí, ak nevidia konkrétny dopad svojej práce.
- Nedostatočná systémová podpora práce s mládežou na miestnej úrovni.
- Nevyužitý potenciál mladých ľudí môže viesť k ich pasivite alebo odchodu z regiónu.

3.1.3 Návrh nápadov pre samosprávu

1. Koordinátor práce s mládežou na úrovni mesta

Zriadiť pozíciu (alebo čiastočný úväzok) mestského koordinátora pre mládež, ktorý by prepájal školy, organizácie, firmy a mladých ľudí. Koordinoval by aktivity pre mládež, sprostredkoval spoluprácu medzi subjektmi, pomáhal s prípravou projektov a grantov.

2. Malé granty pre mládežnícke a komunitné iniciatívy

Vyhlasiť každoročnú výzvu na malé granty pre projekty mladých ľudí alebo organizácií pracujúcich s mládežou. Zameranie projektov: dobrovoľníctvo, komunitné aktivity, kultúra a tradície, ekológia, digitálne a inovačné riešenia pre mesto. Išlo by o podporu iniciatívy „zdola“ a posilnenie vzťahu mladých k mestu.

3. Mládežnícky participatívny rozpočet

Vyčleniť časť mestského rozpočtu, o ktorej využití by rozhodovali mladí ľudia. Zozbierali by sa nápady od mladých, nasledovala by verejná prezentácia projektov a hlasovanie. Dosiahli by sme tak reálne zapojenie mladých do rozhodovania a zvýšenie dôvery v samosprávu.

4. Databáza príležitostí pre mladých

Vytvoriť jednoduchú online databázu príležitostí (dobrovoľníctvo, stáže, brigády, projekty), do ktorej by mohli prispievať organizácie a firmy.

5. Program „Mladí pre Detvu“

Spustiť mestský program, v rámci ktorého by mladí ľudia riešili konkrétne výzvy mesta (verejný priestor, kultúrne podujatia, komunikácia mesta, environmentálne témy). Navrhujeme formu krátkodobých projektových tímov a mentoringu zo strany mesta a odborníkov.

6. Podpora dobrovoľníctva a ocenenie aktívnych mladých

Zaviesť systém mestského oceňovania mladých dobrovoľníkov a aktívnych organizácií. Ocenenie by bolo verejné, ocenení by dostali certifikát a boli prezentovaní na mestských kanáloch.

7. Pravidelné okrúhle stoly organizácií, škôl a samosprávy

Organizovať 4× ročne stretnutia všetkých aktérov pracujúcich s mládežou. Cieľom by bolo zdieľanie skúseností, plánovanie spoločných aktivít, hľadanie synergií.

3.2 Prieskum „Občianska angažovanosť mladých ľudí“

Uskutočnili sme prieskum medzi spolužiakmi v našej strednej škole – Gymnázium, Obchodná akadémia a Stredná odborná škola technická Detva. Prieskum sme realizovali formou Google Forms prostredníctvom Edupage. Dostali sme 48 odpovedí, z ktorých sme identifikovali tieto výsledky.

Najväčšia časť respondentov (38 %) vníma občiansku angažovanosť komplexne – ako kombináciu účasti na voľbách, pomoci komunite aj záujmu o dianie v okolí. Významná skupina (31 %) ju spája najmä so záujmom o miestne a spoločenské dianie. Menšia časť respondentov (19 %) chápe občiansku angažovanosť predovšetkým ako pomoc komunite alebo dobrovoľnícku činnosť. Len malé percento (6 %) ju zužuje výlučne na účasť na voľbách a rovnaký podiel respondentov si význam občianskej angažovanosti nevie presne definovať.

Väčšina respondentov je presvedčená, že mladí ľudia majú schopnosť ovplyvňovať dianie vo svojom meste alebo obci. Až 50 % je o tom jednoznačne presvedčených a ďalších 31 % sa k tomuto názoru prikláňa. Naopak, menšia časť respondentov (19 % spolu) má skôr alebo úplne negatívny postoj k možnosti vplyvu mladých ľudí. Výsledky tak poukazujú na prevažne pozitívne vnímanie úlohy mladých ľudí v miestnom verejnom živote.

Výsledky ukazujú vyrovnaný stav zapojenia respondentov do spoločenských alebo dobrovoľníckych aktivít. Presne polovica respondentov (50 %) sa v poslednom roku na takejto aktivite zúčastnila, zatiaľ čo druhá polovica (50 %) nemá s podobnými aktivitami osobnú skúsenosť.

Viac ako polovica respondentov (56 %) nie je členom žiadnej organizácie, združenia ani skupiny. Členstvo v nejakej forme organizovaného združenia uvádza 44 % respondentov, čo naznačuje, že aktívne zapojenie do formálnych štruktúr je prítomné, no neprevažuje.

Najčastejšie sú respondenti zapojení do športových organizácií (25 %) alebo do iných typov organizácií (25 %). Menšia časť pôsobí v oblasti kultúry (6 %) a pomoci ľuďom (6 %),

pričom oblasť životného prostredia neuviedol žiadny respondent (0 %). Viac než polovica respondentov (56 %) zároveň deklaruje, že nie je členom žiadnej organizácie.

Najväčšia skupina respondentov sa do mimoškolských aktivít zapája občas (38 %). Ďalších 31 % sa zapája len zriedkavo a 25 % sa do aktivít školy mimo vyučovania nezapája vôbec. Pravidelnú účasť deklaruje len malá časť respondentov (6 %), čo poukazuje na skôr príležitostný charakter zapojenia žiakov do týchto aktivít.

Najsilnejšou motiváciou respondentov je získavanie skúseností využiteľných do budúcnosti (50 %). Významným motivačným faktorom je aj možnosť naučiť sa niečo nové (44 %). Štvrtina respondentov (25 %) uvádza ako motiváciu pomoc iným alebo zábavu spojenú so spoznávaním nových ľudí. Zároveň však pomerne vysoký podiel respondentov (38 %) deklaruje nezáujem o zapájanie sa do aktivít.

Najväčší záujem respondenti prejavujú o technológie a inovácie (50 %), čo poukazuje na silnú orientáciu na moderné a prakticky využiteľné oblasti. Vysoký záujem je aj o šport a zdravie (44 %). Štvrtina respondentov (25 %) sa zaujíma o kultúru a tradície, politiku a občianske témy alebo iné oblasti. Menší záujem je o pomoc komunite (19 %) a najmenej o témy životného prostredia (13 %).

Najčastejšou prekážkou zapojenia sa do aktivít je nedostatok času, ktorý uvádza viac ako polovica respondentov (56 %). Významnú rolu zohráva aj nedostatok informácií o dostupných možnostiach (25 %) a samotný nezáujem o tieto aktivity (25 %). Menšia časť respondentov (19 %) vníma ako bariéru nedostatok podpory zo strany okolia.

Respondenti najčastejšie uvádzajú, že k väčšiemu zapájaniu by im pomohla finančná podpora alebo forma odmeny (56 %). Silným podporným faktorom je aj zapojenie kamarátov (50 %) a lepšia informovanosť o možnostiach (44 %). Menšia časť respondentov by uvítala väčšiu podporu zo strany školy alebo samosprávy (19 %) a len malé percento (6 %) považuje za kľúčové lepšie vedenie či mentoring.

Viac než polovica respondentov (56 %) prejavuje pozitívny postoj k zapojeniu sa do aktivít pre mladých v budúcnosti. Zároveň však významná časť respondentov (44 %) vyjadruje skôr alebo úplne negatívny postoj, čo poukazuje na rozdelené názory a potrebu lepšieho prispôsobenia aktivít záujmom mladých ľudí.

Respondenti najčastejšie uvádzajú záujem o tvorivé a participatívne aktivity zamerané na rozvoj mesta alebo školy (44 %). Veľký záujem je aj o kultúrne a spoločenské akcie (38 %) a o tvorbu digitálneho obsahu (38 %). Štvrtina respondentov (25 %) by uprednostnila environmentálne projekty, zatiaľ čo menšia časť (13 %) sa zaujíma o dobrovoľníctvo

a pomoc komunity. Takmer pätina respondentov (19 %) deklaruje, že sa do aktivít nechce zapájať.

Výsledky prieskumu ukazujú, že mladí ľudia majú pomerne dobré povedomie o občianskej angažovanosti a často ju vnímajú ako kombináciu záujmu o dianie v okolí, účasti na verejnom živote a pomoci komunity. Väčšina z nich verí, že mladí ľudia môžu ovplyvňovať dianie vo svojom meste alebo obci, no táto viera sa len čiastočne premieta do reálneho zapojenia. Zapájanie sa do spoločenských, dobrovoľníckych či školských aktivít je skôr príležitostné a výrazná časť mladých ľudí zostáva pasívna.

Hlavnou motiváciou pre zapojenie je najmä získavanie skúseností, nových zručností a praktických vedomostí využiteľných do budúcnosti, ako aj možnosť seberealizácie a sociálneho kontaktu. Naopak, najväčšími bariérami sú nedostatok času, slabá informovanosť o možnostiach zapojenia a čiastočný nezáujem. Mladí ľudia by sa zapájali viac, ak by mali lepší prehľad o aktivitách, cítili podporu svojho okolia a vnímali konkrétne benefity zapojenia.

Z hľadiska záujmov dominujú moderné, tvorivé a prakticky orientované aktivity, najmä v oblasti technológií, digitálneho obsahu, športu, kultúrnych podujatí a tvorby nápadov pre rozvoj školy či miestnej komunity. Výsledky naznačujú potenciál pre rozvoj cielenej práce s mládežou, ktorá by mala byť atraktívna, zmysluplná, lepšie komunikovaná a viac prepojená s reálnymi potrebami a záujmami mladých ľudí.

3.3 SWOT analýza – zapájanie mladých ľudí do spoločenských a občianskych aktivít

Silné stránky

- Mladí ľudia majú základné povedomie o občianskej angažovanosti a spájajú ju s konkrétnymi a zmysluplnými činnosťami.
- Prevažuje presvedčenie, že mladí ľudia môžu ovplyvňovať dianie vo svojom meste alebo obci.
- Časť mladých už má osobnú skúsenosť s dobrovoľníckymi alebo spoločenskými aktivitami.
- Silná vnútorná motivácia zapájať sa, najmä z dôvodu získavania skúseností, osobného rozvoja a sociálnych kontaktov.
- Výrazný záujem o moderné a prakticky orientované oblasti, ako sú technológie, inovácie a pomoc komunity.
- Ochota zapájať sa do budúcich aktivít, ak sú zmysluplné a atraktívne.

Slabé stránky

- Nepravideľné zapájanie sa do školských a mimoškolských aktivít.
- Nízka miera formálneho členstva v organizáciách a združeníach.
- Slabšia informovanosť o možnostiach zapojenia sa do aktivít.
- Vnímaný nezájum alebo nedostatočné prijímanie názorov mladých zo strany dospelých.
- Časová vyťaženosť mladých ľudí, ktorá obmedzuje ich ochotu zapájať sa dlhodobo.
- Nižší záujem o politické a formálne občianske témy.

Príležitosti

- Vytváranie atraktívnych, projektovo orientovaných aktivít s praktickým dopadom na komunitu.
- Prepojenie občianskej angažovanosti s technológiami, digitálnymi nástrojmi a inováciami.
- Zapájanie mladých ľudí do rozhodovacích procesov na úrovni školy alebo samosprávy.
- Posilnenie neformálnych foriem zapájania a krátkodobých aktivít, ktoré lepšie zohľadňujú časové možnosti mladých.
- Rozvoj mentoringu, rovesníckeho vzdelávania a tímovej práce.
- Lepšia komunikácia a propagácia aktivít prostredníctvom kanálov blízkych mladým ľuďom.

Hrozby

- Pretrvávajúci pocit, že názory mladých ľudí nie sú brané vážne, môže viesť k demotivácii a pasivite.
- Dlhodobý nedostatok času a preťaženie školskými povinnosťami.
- Slabá systémová podpora zo strany inštitúcií alebo nedostatočné finančné zabezpečenie aktivít.
- Riziko formálnosti a nezájivosti aktivít, ktoré nezodpovedajú reálnym záujmom mladých ľudí.
- Konkurencia iných voľnočasových aktivít a digitálneho prostredia, ktoré odvádza pozornosť od občianskeho zapájania.

3.3.1 Odporúčania a opatrenia pre školu

1. Systematicky rozvíjať občiansku a komunitnú angažovanosť žiakov

Zaviesť pravidelné projektové alebo tematické dni zamerané na občiansku angažovanosť, dobrovoľníctvo a komunitné témy, ideálne prepojené s reálnymi potrebami miestnej komunity.

2. Prepojiť aktivity so záujmami mladých ľudí

Rozvíjať aktivity v oblastiach technológií, digitálneho obsahu, inovácií a sociálnych tém (napr. školské hackathony, mediálne projekty, ekologické výzvy).

3. Posilniť informovanosť a komunikáciu

Vytvoriť prehľadný informačný kanál (sekcia na webe školy, nástenka, školské sociálne siete), kde budú sústredene prezentované všetky možnosti zapojenia sa do aktivít.

4. Podporiť rovesnícke zapájanie

Zapojiť aktívnych žiakov ako ambasádorov alebo koordinátorov aktivít, ktorí budú motivovať svojich spolužiakov a spolupodieľať sa na príprave podujatí.

5. Zaviesť uznávanie a oceňovanie aktivity

Zaviesť formy nefinančného oceňovania (certifikáty, pochvaly, zápis do portfólia žiaka, bonusové body k hodnoteniu správania alebo odborných predmetov).

3.3.2 Odporúčania a opatrenia pre samosprávu

1. Vytvoriť priestor pre hlas mladých

Zriadiť alebo aktívne podporovať mládežnícky parlament, mládežnícku radu alebo pravidelné konzultácie mladých s predstaviteľmi samosprávy

2. Podporovať krátkodobé a flexibilné formy zapájania

Podporovať jednorazové alebo krátkodobé dobrovoľnícke aktivity, výzvy a mikroprojekty, ktoré zohľadňujú časové možnosti mladých ľudí

3. Finančne a metodicky podporovať aktivity mladých

Zaviesť malé grantové schémy pre mládežnícke iniciatívy alebo projekty realizované v spolupráci so školami a organizáciami

4. Prepojiť školy, organizácie a komunitu

Podporovať spoluprácu medzi školami, neziskovými organizáciami, kultúrnymi inštitúciami a miestnymi firmami pri realizácii aktivít pre mladých

5. Zlepšiť komunikáciu smerom k mladým ľuďom

Využívať digitálne kanály a jazyk blízky mladým pri informovaní o možnostiach zapojenia sa a pri prezentovaní výsledkov ich práce

4 NÁVRHOVÁ ČASŤ

Motiváciou k príprave projektu bola snaha systematicky reagovať na potreby mesta Detva v oblasti práce s mládežou a podpory sociálneho začleňovania marginalizovanej rómskej komunity. Existujúce prieskumy potvrdili rastúcu ochotu mladých ľudí zapájať sa do dobrovoľníckych aktivít v prospech komunity, ako aj výrazný záujem miestnych inštitúcií spolupracovať s mladými formou zmysluplných, dlhodobějších a projektovo orientovaných aktivít. Zároveň samospráva mesta Detva deklaruje jasný záujem rozvíjať dobrovoľníctvo mladých a vytvárať podmienky pre ich aktívne občianske zapojenie, čo sa odráža aj v realizácii projektov zameraných na podporu desegregácie na základných školách. Projekt vznikol v spolupráci s Mestským úradom Detva a OZ Romka ako odpoveď na tieto potreby a príležitosti, s dôrazom na aktívnu participáciu samotnej marginalizovanej rómskej komunity. Spoločné aktivity majú prispieť k budovaniu vzájomnej dôvery, znižovaniu sociálnych bariér, rozvoju dobrovoľníckych kompetencií mladých a k posilneniu inkluzívneho a súdržného miestneho spoločenstva.

4.1 Projekt 1: Podpora sociálnej súdržnosti a prevencia napätia v miestnej komunite

Projekt je zameraný na podporu sociálnej súdržnosti v miestnej komunite prostredníctvom komunitnej práce a vytvorenia bezpečného priestoru – komunitnej klubovne. Cieľovou skupinou sú deti, mládež a dospelí zo sociálne znevýhodneného prostredia aj širšia verejnosť. Projekt ponúka neformálne vzdelávacie, voľnočasové a komunitné aktivity, doučovanie detí, posilňovanie rodičovských a sociálnych zručností, ako aj podporu zapájania obyvateľov do spoločných rozhodnutí. Spoločné podujatia a otvorené aktivity prispejú k znižovaniu predsudkov, posilneniu spolužitia a aktívnemu občianstvu.

Projekt je pripravený v rámci grantovej schémy Ministerstva spravodlivosti SR na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie - ĽP 2026

4.1.1 Hlavný cieľ

Hlavným cieľom je posilniť sociálnu súdržnosť, inklúziu a rovnosť príležitostí

v znevýhodnenej komunite v Detve prostredníctvom vzdelávacích, aktivizačných a komunitných aktivít, ktoré prispievajú k prevencii diskriminácie a intolerancie.

Čiastkové ciele

- Vytvoriť bezpečný priestor pre učenie a podporu školskej úspešnosti Realizovať podujatia spájajúce rómsku komunitu s mestom a znižovať predsudky
- Podporiť zdravé návyky, sociálne zručnosti a voľnočasové aktivity všetkých vekových skupín
- Zapájať komunitu do organizácie programov a rozvíjať jej schopnosti viesť a hodnotiť aktivity

4.1.2 Partneri v projekte

Hlavným realizátorom projektu bude Mesto Detva, ktoré bude v projekte spolupracovať s týmito partnermi:

- Občianske združenie Rómka Detva ako kľúčový odborný partner pre prácu s rómskou komunitou a sociálne znevýhodnenými skupinami. Podieľa sa na realizácii neformálneho vzdelávania, voľnočasových a preventívnych aktivít, poskytuje sociálne a pracovné poradenstvo a sprostredkúva kontakt s komunitou. Výsledky projektu využije pri ďalšej komunitnej práci.
- Únia rómskych materských centier na strednom Slovensku zabezpečuje metodickú podporu práce s rodinami a matkami s deťmi. Zdieľa skúsenosti dobrej praxe, zapája rodičov do aktivít a šíri výstupy projektu v sieti materských centier.
- Neformálna samospráva v lokalite Dvadsiatky v Detve zabezpečuje zapojenie obyvateľov lokality do plánovania a realizácie aktivít. Podporuje participáciu, zodpovednosť a komunitné rozhodovanie. Výsledky projektu budú slúžiť ako nástroj posilnenia miestnej samosprávy.
- Rómsky folklórny súbor v Detve sa podieľa na kultúrnych a prezentačných aktivitách projektu. Prispieva k posilňovaniu identity, medzikultúrnemu dialógu a verejnej prezentácii výsledkov projektu.
- Komunitné centrum/terénni sociálni pracovníci mesta Detva zabezpečujú terénnu prácu, kontakt s cieľovými skupinami a koordináciu aktivít priamo v lokalite. Výstupy projektu využijú pri plánovaní ďalších komunitných a sociálnych intervencií.

- Základné školy a materské školy v Detve spolupracujú pri zapájaní detí do vzdelávacích a preventívnych aktivít, identifikujú potreby žiakov a zdieľajú výsledky projektu v školskom prostredí.
- Centrum poradenstva a prevencie (CPP) Detva poskytuje odborné poradenstvo, preventívne aktivity a metodickú podporu. Výsledky projektu využije pri ďalšej práci s deťmi, mládežou a rodinami.
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny – pracovisko Detva je partnerom pre oblasť sociálnej prevencie a zamestnanosti. Spolupracuje pri poradenstve a zdieľa výstupy projektu relevantné pre sociálnu prácu a podporu rodín.
- Kultúrne centrum A. Sládkoviča zabezpečuje priestory a spoluorganizáciu verejných a prezentačných podujatí. Podporuje šírenie výsledkov projektu smerom k verejnosti.

4.1.3 Aktivity a výstupy

V rámci projektu navrhujeme realizáciu niekoľkých skupín aktivít. Budú sa konať v lokalite rómskej komunity na Štúrovej ulici, kde mesto v rámci desegregačného projektu Príležitosť pre všetkých osadí tzv. Ulitu – jednoduchú stavbu pre miestnu komunitu. Aktivity je však možné implementovať aj v iných častiach mesta ako aj v iných mestách a obciach s rómskou komunitou.

1. Neformálna „škôlka“ pre deti a matky z komunity

Neformálna „škôlka“ je komunitná vzdelávacia aktivita zameraná na deti vo veku 2 – 6 rokov a ich matky. Aktivita prebieha v malej skupine (do 10 detí a 5 matiek), čo umožňuje individuálny prístup a bezpečné prostredie. Pred začiatkom práce s deťmi absolvujú matky prípravu na prácu s deťmi. Cieľom je rozvoj základných hygienických, motorických a sociálnych zručností detí a zároveň posilnenie rodičovských kompetencií matiek. Aktivita je otvorená aj pre nerómske deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, čím sa podporuje inklúzia a predchádza segregácii.

Cieľová skupina

- deti vo veku 2 – 6 rokov
 - matky z miestnej komunity
- a) Príprava matiek na prácu s deťmi

Pred začiatkom pravidelných aktivít absolvujú zapojené matky úvodnú prípravu zameranú na základy práce s malými deťmi, hygienu, bezpečnosť, komunikáciu a organizáciu

aktivít. Príprava prebieha formou praktických ukážok, spoločného plánovania a mentoringu, aby matky získali istotu a základné kompetencie pre aktívne zapojenie sa do realizácie programu.

b) Hygienické náuky

Hygienické návyky sú rozvíjané hrou a opakovanou formou, primeranou veku detí.

- Umývanie rúk sa realizuje pomocou hier a piesní (napr. „mydlová pesnička“), ktoré deťom pomáhajú osvojiť si správny postup a dĺžku umývania.
- Deti sa učia správne používaniu WC, základným pravidlám čistoty a samostatnosti.
- Sú vedené k ukladaniu osobných vecí na určené miesto a k starostlivosti o spoločný priestor.
- Mini „čistiace rituály“ podporujú spoluprácu detí a matiek pri udržiavaní poriadku, čím sa buduje zodpovednosť a pozitívny vzťah k prostrediu.

c) Motorické cvičenia

Motorické aktivity sú zamerané na rozvoj hrubej aj jemnej motoriky, koordinácie a rovnováhy.

- Kruhový tréning so stanovišťami zahŕňa skákanie, hádzanie, kreslenie a balančné cvičenia, ktoré sa striedajú v krátkych blokoch.
- Detská tanečná rozcvička na rómske aj detské piesne podporuje pohyb, rytmus a radosť z aktivity.
- Jemná motorika sa rozvíja prostredníctvom práce s korálkami, modelínou, skladaním a navliekaním, čo je dôležité pre neskoršie písanie a školskú pripravenosť.

d) Sociálne hry a role-play

Sociálne zručnosti sa rozvíjajú prostredníctvom hier a hrania rolí.

- Tematické hry ako „Doktor a pacient“, „Obchod“ alebo „Rodina“ pomáhajú deťom učiť sa komunikácii, pravidlám a základným spoločenským rolám.
- „Kruh priateľstva“ podporuje schopnosť počkať v rade, počúvať druhých a primerane sa vyjadriť.
- Hry zamerané na riešenie konfliktov učia deti zdieľaniu, prosbe o pomoc a odmietnutiu bez agresie či konfliktu.

e) Mini vzdelávacie bloky

Vzdelávacie aktivity sú krátke, hravé a prispôbené veku detí.

- Deti sa oboznamujú so základnými pojmi ako farby, čísla a zvieratá.
 - Pracuje sa s krátkymi príbehmi a rozprávkami v rómskom aj slovenskom jazyku, čím sa podporuje jazykový rozvoj a porozumenie.
 - Súčasťou sú aj aktivity zamerané na pripravenosť do školy, ako správne držanie ceruzky, jednoduché pracovné listy, koláže a tvorivé úlohy.
- f) Zapojenie matiek formou mentoringu

Matky sú aktívnou súčasťou realizácie aktivít a postupne preberajú väčšiu zodpovednosť.

- Každý týždeň má jedna z matiek rolu „vedúcej mamy“, ktorá sa podieľa na výbere a príprave aktivít.
- Praktickým zapojením sa budujú rodičovské a organizačné zručnosti matiek.
- Aktivita podporuje rozvoj kompetencií potrebných pre budúcu asistentskú alebo komunitnú prácu.

Neformálna „škôlka“ je otvorená aj pre nerómske deti zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo z rodín, kde je prítomné zanedbávanie výchovy. Tento prístup podporuje prirodzené miešanie detí, predchádza segregácii a posilňuje inklúziu a vzájomné porozumenie už od raného veku.

2. Poobedňajšie aktivity pre deti a mládež

Poobedňajšie aktivity sú pravidelné voľnočasové a rozvojové činnosti určené pre deti a mládež z miestnej komunity. Aktivita vytvára bezpečný priestor pre zmysluplné trávenie voľného času po vyučovaní, rozvoj talentov a záujmov a zároveň pôsobí preventívne proti rizikovému správaniu. Deti a mladí ľudia sa aktívne podieľajú na výbere aktivít a preberajú zodpovednosť za vybrané činnosti, čím sa posilňuje ich samostatnosť a sebadôvera.

Cieľová skupina:

- deti a mládež zo sociálne znevýhodneného prostredia
- aktivita je otvorená aj pre nerómske deti a mládež

Tematické bloky a hlavné aktivity:

- a) Folklór a tradičná rómska kultúra
- spev, tanec a práca s rytmom v spolupráci so skupinou ROMKA Detva s viac ako 40-ročnou tradíciou
 - možnosť výberu vlastnej zodpovednej činnosti (tanec, spev, hudobná skupina, break dance)

- workshopy zamerané na choreografiu, rytmiku a ovládanie hudobných nástrojov
- b) Športový klub
- futbalový miniklub
 - športové hry a súťaže
 - „výzvy mesiaca“ zamerané na zlepšovanie fyzickej kondície
 - hodnotenie a podpora skupinových vedúcich aktivít
- c) Kreatívne dielne
- výtvarné aktivity (kresba, výroba šperkov)
 - tvorba motívov inšpirovaných rómskymi krojmi
 - práca s odpadovým materiálom a umelecké recyklovanie
- d) Doplnkové aktivity
- stolové a logické hry
 - praktické aktivity zamerané na prípravu lacnej a zdravej desiaty do školy
 - základy finančnej gramotnosti

3. Doučovanie a študijná podpora

Aktivita doučovania a študijnej podpory je zameraná na systematickú pomoc deťom a mládeži pri zvládaní školských povinností a znižovanie rizika školského neúspechu. Realizuje sa formou malých skupín a individuálneho prístupu, aby bolo možné reagovať na rozdielne vedomostné úrovne a potreby jednotlivých žiakov. Do aktivít sú zapojení komunitní asistenti, dobrovoľníci a starší žiaci v rámci rovesníckeho vzdelávania, čím sa posilňuje motivácia a prirodzené učenie medzi rovesníkmi.

Doučovanie prebieha pravidelne v komunitnom priestore, ktorý poskytuje bezpečné a podnetné prostredie na učenie. Zameriava sa najmä na predmety, v ktorých majú žiaci dlhodobo slabšie výsledky, predovšetkým matematiku, slovenský jazyk a cudzie jazyky. Súčasťou je pomoc s domácimi úlohami, vysvetľovanie učiva zrozumiteľnou formou a nácvik učebných stratégií. Osobitná pozornosť je venovaná žiakom 9. ročníkov základných škôl formou prípravy na Monitor 9 a prijímacie skúšky na stredné školy. Pre žiakov stredných odborných škôl je zabezpečená podpora pri zvládaní odborných predmetov, písaní školských projektov a seminárnych prác, čím sa zvyšujú ich šance na úspešné ukončenie štúdia.

4. Večerné stretnutia dospelých – neformálna komunitná samospráva

Večerné stretnutia dospelých sú zamerané na posilňovanie neformálnej komunitnej samosprávy, budovanie dôvery medzi obyvateľmi lokality a rozvoj ich schopností spoločne riešiť každodenné problémy súvisiace so životom v komunite. Aktivita vytvára bezpečný priestor na dialóg, spoločné rozhodovanie a prevzatie zodpovednosti za prostredie, v ktorom obyvatelia žijú. Cieľom je zlepšenie poriadku, údržby spoločných priestorov, riešenie susedských vzťahov, prevencia konfliktov a posilnenie kompetencií dospelých členov komunity.

Stretnutia prebiehajú pravidelne vo večerných hodinách, aby sa ich mohli zúčastniť pracujúci obyvatelia. Do aktivít sú zapájaní zástupcovia mesta, terénni sociálni pracovníci, komunitní lídri a odborní lektori. Dôležitým princípom je aktívna účasť obyvateľov na rozhodovaní a realizácii navrhovaných riešení.

Štruktúra večerného programu

a) Komunitné fórum

- pravidelné mesačné stretnutia obyvateľov s mestom, terénnymi pracovníkmi a komunitnými lídrami
- otvorená diskusia o aktuálnych problémoch v lokalite (poriadok, odpad, bezpečnosť, škola, bývanie)
- spoločné hľadanie riešení a plánovanie konkrétnych krokov
- posilňovanie zodpovednosti obyvateľov za spoločné priestory a vzťahy v komunite

b) Kurz „Život v komunite“

- praktické vzdelávanie zamerané na riešenie konfliktov a nenásilnú komunikáciu
- zvyšovanie schopnosti komunikovať s úradmi a inštitúciami
- základy finančnej gramotnosti (rozpočet domácnosti, hospodárenie, pôžičky, predchádzanie zadlženiu)

c) Ženské stretnutia – podporný kruh

- bezpečný priestor na zdieľanie skúseností s výchovou detí a rodinným životom
- témy zdravia ženy, prevencie a starostlivosti o seba
- rozvoj pracovných a sociálnych zručností žien s perspektívou budúceho uplatnenia ako komunitné asistentky

d) Mužské remeselné večery

- realizácia drobných opráv a údržby v klubovni a spoločných priestoroch

- svojpomocné aktivity v prospech komunity
 - zapájanie mužov do komunitného života a podpora rodovej rovnosti
 - posilňovanie partnerskej spolupráce a podpory žien v ich aktivitách
- e) Kultúrne a komunitné večery
- neformálne stretnutia spojené s hudbou, tancom, premietaním alebo spoločným varením
 - rozprávanie starších členov komunity o histórii, tradíciách a živote rómskej komunity
 - posilňovanie identity, medzigeneračných vzťahov a súdržnosti komunity
- f) Rodinné poradenské popoludnia
- diskrétna a citlivá podpora pre rodiny v náročných životných situáciách
 - pomoc pri komunikácii so školou a inými inštitúciami
 - spoločné riešenie krízových situácií v rodinách
 - nácvik nenásilného riešenia konfliktov (bez kriku a násilia)
 - tréning modelu „stop – počúvam – navrhujem riešenie“
 - komunitné mediačné stretnutia za účasti odborníkov

5. Prierezové komunitné projekty

Prierezové komunitné projekty prepájajú všetky cieľové skupiny projektu – deti, mládež, dospelých aj seniorov – a podporujú aktívne zapájanie obyvateľov do zlepšovania života v komunite. Aktivity sú zamerané na budovanie vzťahu k miestu, posilňovanie spolupatričnosti, medzigeneračnú spoluprácu a pozitívnu prezentáciu komunity navonok. Projekty sú realizované formou spoločných dobrovoľníckych a komunitných aktivít, ktoré vytvárajú priestor na spoluprácu rómskej a nerómskej populácie.

a) „Moja ulica – moja hrdosť“

Aktivita je zameraná na skrášľovanie a zveľaďovanie verejného priestoru v okolí klubovne a bytových domov, spoločné čistenie okolia, úprava zelene a verejných plôch, výsadbu kvetov a drobnej zelene, maľovanie a obnova lavičiek a drobného mobiliáru, zapojenie detí aj dospelých s dôrazom na budovanie vzťahu k miestu, kde žijú

Cieľom je posilniť pocit zodpovednosti za okolie a podporiť hrdosť na vlastnú komunitu.

b) Rodinné festivaly

Rodinné festivaly sú komunitné podujatia určené pre celé rodiny a širokú verejnosť. Ide napr. o organizáciu tematických podujatí (napr. vianočné dielne, tvorivé a kultúrne

stretnutia), vytváranie priestoru na neformálne stretnutia a budovanie vzťahov medzi rodinami. Podujatia podporujú medzigeneračné prepojenie, inklúziu a pozitívny obraz komunity.

c) Komunitná kronika

Komunitná kronika je dlhodobá aktivita zameraná na uchovávanie pamäte a príbehov komunity. Posilňuje identitu komunity a slúži ako nástroj pozitívnej seba prezentácie.

d) Komunitná záhradka / zelené plochy

Aktivita je zameraná na rozvoj environmentálneho povedomia a spoločnej starostlivosti o priestor:

- vytvorenie vyvýšených záhonov v okolí klubovne
- spoločné pestovanie zeleniny, bylín a kvetov
- zapojenie detí, dospelých aj seniorov do starostlivosti o záhradu
- učenie sa základom pestovania, spolupráce a zodpovednosti

6. Verejné prezentačné a integračné podujatia projektu

Táto aktivita je zameraná na otvorenú prezentáciu výsledkov projektu smerom k verejnosti, posilnenie vzájomného porozumenia medzi rómskou a nerómskou komunitou a odbúravanie stereotypov. Prostredníctvom kultúrnych, komunitných a dobrovoľníckych podujatí vytvára priestor na osobné stretnutia, dialóg a pozitívnu skúsenosť obyvateľov mesta s rómskou komunitou. Dôraz sa kladie na aktívnu účasť detí, mládeže, rodín a dospelých z komunity, ktorí vystupujú nielen ako účastníci, ale aj ako tvorcovia a nositelia príbehov projektu.

a) Vianočná akadémia

Verejné kultúrno-spoločenské podujatie v dome kultúry, určené všetkým obyvateľom mesta:

- prezentácia aktivít, ktoré sa komunita naučila počas projektu širokej verejnosti
- zapojenie detí, mládeže a dospelých do programu
- vyhlásenie výsledkov „Detského činu“ ako ocenenia pozitívnych skutkov detí
- posilnenie hrdosti detí a rodín na vlastné úspechy a schopnosti

Podujatie prispieva k pozitívnemu obrazu rómskej komunity a k budovaniu medzikultúrneho dialógu.

b) Komunitný deň otvorených dverí – „Príďte medzi nás“

Otvorené komunitné podujatie realizované priamo v klubovni:

- prehliadka priestorov klubovne a predstavenie jej fungovania
- ukážky aktivít detí (neformálna škôlka, tvorivé dielne, športové aktivity)
- živé ukážky doučovania, kde deti prezentujú, čo sa naučili
- malé občerstvenie pripravené samotnou komunitou

Cieľom je odbúrať bariéry, podporiť osobné stretnutia a zvýšiť dôveru medzi komunitou a verejnosťou.

c) „Cesta projektom“ – výstava výsledkov

Putovná alebo stála výstava mapujúca priebeh a dopady projektu:

- fotopanel „pred a po“, dokumentujúci zmeny v komunite
- krátke rozhovory s deťmi o tom, čo sa naučili a čo im projekt priniesol
- ukážky pracovných listov z doučovania a študijnej podpory
- prezentácia tvorivých prác detí
- príbehy rodín o tom, ako im klubovňa a projekt pomohli

Výstava slúži ako nástroj transparentnosti, zdieľania výsledkov a inšpirácie pre ďalšie iniciatívy.

d) Živá knižnica – „Som Róm, pýtaj sa, čo chceš“. Interaktívna aktivita založená na osobnom dialógu:

- „živé knihy“ – dobrovoľníci z rómskej komunity
- návštevníci si ich „požičiavajú“ na 10 – 15 minút
- osobné príbehy o živote, skúškach, prekonávaní prekážok a úspechoch

Aktivita podporuje odbúravanie predsudkov, empatiu a vzájomné porozumenie prostredníctvom osobného kontaktu.

e) „Pomáhame mestu“ – dobrovoľnícka aktivita

Dobrovoľnícke aktivity realizované v spolupráci s mestom:

- čistenie parkov a verejných priestranstiev
- natieranie lavičiek a drobného mobiliáru
- sadenie stromov a úprava zelene
- úprava ihrísk

Cieľom je ukázať, že rómska komunita chce a vie aktívne prispievať k rozvoju mesta.

Udržateľnosť projektu bude zabezpečená pokračovaním komunitnej práce v komunitnej klubovni v spolupráci s terénnymi sociálnymi pracovníkmi mesta Detva. Klubovňa zostane funkčným a dostupným priestorom pre pravidelné neformálne vzdelávacie,

voľnočasové a komunitné aktivity zamerané na deti, mládež a dospelých. Doučovanie detí, komunitné stretnutia obyvateľov budú pokračovať s využitím personálnych kapacít mesta a spolupracujúcich organizácií. Výstupy budú využívané pri ďalších komunitných a sociálnych projektoch, práci s rodinami a pri plánovaní rozvoja lokality. Neformálna škôlka, doučovanie, komunitné stretnutia budú realizované v zjednodušenej forme aj po skončení financovania (matky by boli pol roka by boli zamestnané cez UPSVR)

4.2 Projekt 2: Mám svoj čas

Projekt je navrhnutý v rámci grantu **Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny - Dotácia na podporu plnenia funkcií rodiny**

Východisková situácia v rómskej komunite v meste Detva poukazuje na dlhodobu pretrvávajúcu problémy v oblasti ochrany a podpory zdravia, najmä u mladých dievčat a rodín. Z praxe OZ Romka, ako aj zo skúseností spolupracujúcich odborníkov a komunitných pracovníkov vyplýva, že značná časť mladých dievčat a rodín má obmedzený prístup k zrozumiteľným a praktickým informáciám o zdraví, reprodukčnom zdraví, prevencii ochorení, hygiene a možnostiach dostupnej zdravotnej starostlivosti. Nízka zdravotná gramotnosť sa následne premieta do zvýšeného výskytu zdravotných rizík, skorého rodičovstva, zanedbávania prevencie a do zhoršenej kvality života celej rodiny.

Osobitným problémom je skoré zakladanie rodiny a predčasné rodičovstvo, ktoré sú často dôsledkom nedostatku informácií, silného tlaku okolia, pretrvávajúcich rodových stereotypov a chýbajúcich pozitívnych vzorov. Mladé dievčatá nemajú dostatočný priestor na bezpečné a dôverné získavanie informácií o vlastnom tele, zdraví a možnostiach plánovania budúcnosti. Zdravotné témy, najmä v oblasti reprodukčného zdravia, sú v komunite často tabuizované, čo znižuje schopnosť mladých ľudí robiť informované rozhodnutia a zvyšuje riziko zdravotných a sociálnych problémov.

Projekt reaguje aj na nedostatky v oblasti rodičovských kompetencií a stability rodinných vzťahov. Mnohé rodiny čelia kombinácii ekonomickej záťaže, stresu, nedostatku podpory a slabých komunikačných zručností, čo negatívne ovplyvňuje fyzické a duševné zdravie rodičov aj detí. Chýbajú dostupné preventívne a osvetové aktivity, ktoré by systematicky podporovali zdravé fungovanie rodiny, posilňovali schopnosť rodičov zvládať záťažové situácie a vytvárali bezpečné a podporné rodinné prostredie.

4.2.1 Hlavný cieľ projektu

Hlavným cieľom projektu je podporiť plnenie základných funkcií rodiny v rómskej komunite v meste Detva prostredníctvom preventívnych, vzdelávacích a podporných aktivít zameraných na mladé dievčatá a rodiny, s cieľom posilniť stabilitu rodinných vzťahov, rozvoj rodičovských kompetencií, predchádzanie negatívnym javom v rodine a podporu rodovej rovnosti a postavenia žien.

Projekt smeruje k zvyšovaniu informovanosti, samostatnosti a zodpovednosti jednotlivcov a rodín, k prevencii skorého rodičovstva a predčasného vstupu do manželstva a k vytváraniu podmienok pre zdravý vývin detí v rodinnom prostredí.

Špecifické ciele projektu

Špecifický cieľ 1: Zvýšiť úroveň informovanosti a povedomia mladých dievčat a rodín o zdraví, finančnej gramotnosti, reprodukčnom zdraví a rizikách skorého zakladania rodiny prostredníctvom systematických preventívnych programov.

Špecifický cieľ 2: Rozvíjať rodičovské zručnosti, komunikačné schopnosti a partnerské vzťahy v rodinách prostredníctvom tréningov a osvetových aktivít zameraných na výchovu detí, riešenie konfliktov a budovanie bezpečného rodinného prostredia.

Špecifický cieľ 3: Podporiť mladé ženy v zodpovednom rozhodovaní o partnerskom živote, manželstve a rodičovstve prostredníctvom vzdelávacích aktivít zameraných na plánovanie života, vzťahové kompetencie a osobný rozvoj.

Špecifický cieľ 4: Vytvoriť a udržať svojpomocné skupiny pre mladé dievčatá a rodiny, ktoré budú podporovať vzájomnú pomoc, zdieľanie skúseností a rozvoj praktických zručností vedúcich k väčšej samostatnosti a sociálnej stabilite rodín.

Špecifický cieľ 5: Posilniť postavenie mladých rómskych žien v rodine a komunite, podporiť rodovú rovnosť a odbúravanie rodových stereotypov prostredníctvom vzdelávacích, diskusných a inšpiratívnych aktivít s účasťou mentoriek a „živých kníh“.

4.2.2 Cieľová skupina a jej zapojenie

Projekt je primárne určený pre **mladé dievčatá a mladé ženy z rómskej komunity v meste Detva vo veku približne 12 – 25 rokov** a pre **rodiny z rómskej komunity (rodičov a zákonných zástupcov detí)**. Ide o skupiny, ktoré čelia zvýšeným zdravotným, sociálnym a vzťahovým rizikám a majú obmedzený prístup k preventívnym informáciám a podporným službám v oblasti ochrany zdravia.

Primárna cieľová skupina

- mladé dievčatá a mladé ženy z rómskej komunity (12 – 25 rokov),
- rodiny z rómskej komunity – rodičia a zákonní zástupcovia detí.

Ich hlavnou potrebou je zlepšenie zdravotnej a reprodukčnej gramotnosti, prevencia ochorení a podpora zdravého životného štýlu. Nedostatok zrozumiteľných informácií o zdraví, tabuizácia zdravotných tém a nízka orientácia v systéme zdravotnej starostlivosti zvyšujú riziko zdravotných komplikácií a predčasného rodičovstva. Významná je aj potreba podpory duševného zdravia, sebadôvery a schopnosti robiť informované rozhodnutia o vlastnom zdraví a živote. Rodiny zároveň potrebujú podporu pri vytváraní zdravého a bezpečného rodinného prostredia, ktoré je základom zdravého vývinu detí.

Sekundárna cieľová skupina

- nerómske dievčatá a mladé ženy z regiónu,
- organizácie a odborníci pracujúci s mládežou a rodinami.

Ich potrebou je prístup ku kvalitným informáciám o zdraví, duševnej pohode a prevencii rizík, ako aj k overeným metodickým a edičným výstupom v oblasti ochrany zdravia. Projekt im poskytne nástroje a príklady dobrej praxe, ktoré podporujú šírenie preventívnych prístupov a zvyšovanie zdravotnej gramotnosti v širšom prostredí.

Sekundárne cieľové skupiny budú profitovať z :

- edičných a osvetových výstupov projektu,
- šírenia overených preventívnych prístupov,
- zdieľania príkladov dobrej praxe a skúseností z terénu.

Cieľová skupiny oslovíme:

- prostredníctvom mentoriiek z rómskej komunity, ktoré majú dôveru účastníkov,
- v spolupráci s komunitnými centrami, školami a miestnymi organizáciami,
- osobným kontaktom, komunitnými stretnutiami a neformálnou komunikáciou,
- zrozumiteľnou a kultúrne citlivou formou, rešpektujúcou špecifiká komunity.

4.2.3 Spolupráce s inými subjektami

- **Odborníci z oblasti zdravotníctva a prevencie** (zdravotníci, gynekologičky, lektori zdravotnej výchovy) – zabezpečujú odborný obsah workshopov a zdravotno-výchovných aktivít, realizujú prednášky, konzultácie a zdravotnú osvetu zameranú na prevenciu a ochranu zdravia.

- **Mentorky z rómskej komunity** – zohrávajú kľúčovú úlohu pri práci s cieľovou skupinou, sprostredkujú komunikáciu medzi odborníkmi a účastníkmi, vedú svojpomocné skupiny a podporujú dôveru a aktívne zapojenie účastníkov.
- **Vzdelávacie inštitúcie (základné a stredné školy)** – spolupracujú pri oslovovaní mladých dievčat, šírení informácií o aktivitách projektu a pri realizácii vybraných preventívnych a osvetových aktivít.
- **Miestna samospráva** – poskytuje súčinnosť pri komunitných aktivitách, podporuje projekt na úrovni obce/mesta a napomáha jeho prepojeniu na lokálne stratégie v oblasti zdravia a sociálnej podpory.

4.2.4 Aktivity

Realizáciou projektu chceme napraviť najmä nedostatok dostupnej prevencie, chýbajúce praktické informácie o zdraví a slabé prepojenie medzi odborníkmi a komunitou. Projekt vytvorí bezpečný priestor na otvorenú diskusiu o zdraví, podporí zapojenie mentoriek z rómskej komunity a posilní dôveru medzi cieľovou skupinou a odborníkmi. Zároveň prispeje k dlhodobej zmene postojov k zdraviu, k posilneniu postavenia mladých žien a k zlepšeniu kvality života rodín.

1. Preventívne programy (zdravie, prevencia skorého zakladania rodiny, manželstva a rodičovstva)

Cieľom je posilniť informovanosť dievčat a rodín o zdravom životnom štýle, reprodukčnom zdraví, prevencii ochorení, hygiene a možnostiach dostupnej zdravotnej starostlivosti. Zámerom aktivity je tiež podporiť dievčatá v bezpečnom rozhodovaní, osobnom raste a dlhodobejšom plánovaní života.

Navrhujeme zorganizovať nasledovné aktivity:

- **Interaktívne workshopy** so zdravotníčkou alebo gynekologičkou z praxe: mýty a fakty o menštruácii a reprodukcii, ako funguje telo, prečo je dôležité počkať s tehotenstvom, zdravotné riziká skorého rodičovstva, antikoncepcia – dostupné možnosti, ako fungujú, ako o nej komunikovať s partnerom
- **Praktické minilekcie:** správna osobná hygiena, starostlivosť o deti, výživa pri nízkom rozpočte
- **Zdravotný deň v komunite** – meranie tlaku, BMI, konzultácie, osveta
- **Kariérne workshopy** – „Ako sa rozhodnúť pre strednú školu?“, „Čo môžem dosiahnuť do 5 rokov?“

- **Modelové situácie** – tlak partnera na skorý sobáš, očakávania rodiny, ako komunikovať vlastné potreby
- **Diskusie s úspešnými rómskymi ženami**, ktoré si vybrali cestu vzdelania

Výstupom aktivity by boli infografiky o reprodukčnom zdraví a zdravom životnom štýle, brožúra: „Moje telo, moje zdravie – jednoduchý sprievodca pre dievčatá“ a brožúra „Mám svoj čas – plánovanie života pre mladé ženy“.

2. Tréningy a osvetové aktivity na stabilitu rodinných vzťahov a rozvoj rodičovských kompetencií

Cieľom aktivity je posilnenie stability vzťahov a to hlavne formou tréningov komunikácie - ako riešiť konflikty bez kriku, ako vyjadriť nesúhlas, ako stanoviť hranice. Chceme naučiť dievčatá, že vo vzťahu je rovnosť, že je dôležité rozdelenie domácich povinností, spoločné rozhodovanie. Aktivita je zameraná na podporu zodpovednej prípravy mladých žien na manželstvo a rodičovstvo s dôrazom na ochranu fyzického a duševného zdravia, kvalitu partnerských vzťahov a realistické plánovanie rodinného života.

Navrhujeme zorganizovať nasledovné aktivity:

- **Workshop „Vzťahy krok za krokom“:** zdravé partnerstvo, rešpekt a komunikácia, očakávania od manželstva, práva a povinnosti
- **Workshop: „Som pripravená byť mamou?“:** reálne náklady na dieťa, stres a fyzická záťaž, psychická pripravenosť
- **Praktická ukážka** – správne držanie bábätko, kúpanie, príprava detskej stravy, finančné plánovanie pre rodiča.

3. Svojpomocné skupiny pre rodiny a dievčatá

Formát aktivít je založený na pravidelných stretnutiach, ktoré sa uskutočňujú raz týždenne alebo raz za dva týždne. Skupinu vedie mentorka pochádzajúca z rómskej komunity, čo predstavuje kľúčový prvok pri budovaní dôvery a otvorenej komunikácie.

Svojpomocné skupiny pre mladé ženy sa zameriavajú na témy súvisiace s osobnostným rozvojom a zvládaním životných výziev, ako je vyrovnávanie sa s tlakom okolia, plánovanie budúcnosti, budovanie sebadôvery, možnosti zamestnania a udržania si práce, ako aj rozvoj zdravých vzťahov založených na rešpekte.

Osobitná pozornosť je venovaná aj práci s rodičmi. Diskutované témy sa sústreďujú na vytváranie stabilného domáceho prostredia, motiváciu detí k vzdelávaniu, nastavovanie

jasných a zrozumiteľných pravidiel v domácnosti a rozvoj finančnej gramotnosti v rámci rodinného hospodárenia.

4. Edičná a propagačná činnosť

Výstupy:

- Infografiky o reprodukčnom zdraví a zdravom životnom štýle
- Brožúra: „Moje telo, moje zdravie – jednoduchý sprievodca pre dievčatá“
- Brožúra „Mám svoj čas – plánovanie života pre mladé ženy“
- Infografiky pre sociálne siete a terénnu prácu: Ako odmietnuť predčasné manželstvo, Ako si zostaviť rozpočet, Kam sa obrátiť v kríze
- Výstupy z prieskumu medzi MRK – názory dievčat, rodičov, problémy a potreby v oblasti rodiny a vzdelania

Udržateľnosť aktivít projektu bude zabezpečená kombináciou personálnych, metodických a finančných opatrení. Kľúčovým prvkom udržateľnosti je zapojenie mentoriek z rómskej komunity a posilnenie miestnych kapacít, ktoré umožní pokračovanie svojpomocných skupín a komunitných stretnutí aj po skončení financovania dotáciou. Mentorky a zapojení dobrovoľníci budú po ukončení projektu schopní realizovať základné podporné a osvetové aktivity bez potreby externého financovania.

Vytvorené edičné a metodické výstupy (príručky, infografiky, pracovné listy a výstupy z prieskumov) budú využívané aj v nasledujúcich troch rokoch pri práci s mládežou a rodinami v rómskej komunite, ako aj pri aktivitách pre nerómske dievčatá a v spolupráci s ďalšími organizáciami pracujúcimi s mládežou a rodinami. Materiály budú dostupné v tlačenej aj elektronickej podobe a budú priebežne aktualizované podľa potrieb cieľových skupín.

4.3 Rozpočet

DOTÁCIA MINISTERSTVA SPRAVODLIVOSTI SR

A: OSOBNÉ VÝDAVKY

Položka	Počet jednotiek	Cena za jednotku	Jednotky	Spolu
koordinátor projektu	6	500,00 €	mesiac	3 000,00 €
terénny pracovník s MRK	5	900,00 €	mesiac	4 500,00 €
asistentky - matky	350	7,00 €	hodina	2 450,00 €
lektori	30	15,00 €	hodina	450,00 €
lektori doučovania	40	15,00 €	hodina	600,00 €

B: TOVARY A SLUŽBY

Položka	Počet jednotiek	Cena za jednotku	Jednotky	Spolu
dovybavenie Ulity (klubovne), spotrebný materiál projektu (tulivaky, úložné boxy, spotrebný materiál)	1	1 000,00 €	projekt	1 000,00 €
Aktivita - Neformálna škôlka (spotrebný materiál, hry, pracovné listy, motorické pomôcky)	1	1 000,00 €	projekt	1 000,00 €
Aktivita - Poobedňajšie aktivity pre deti a mládež (spotrebný materiál, hry, športové náradie a pomôcky, materiál na tvorivé dielne)	1	1 500,00 €	projekt	1 500,00 €
Aktivita - Doučovanie a študijná podpora (spotrebný materiál, notebook)	1	900,00 €	projekt	900,00 €
Aktivita - Večerné stretnutia dospelých – neformálna komunitná samospráva (spotrebný materiál, náradie)	1	1 000,00 €	projekt	1 000,00 €
Aktivita - Prierezové komunitné projekty (výsadba, vyvýšený záhon...)	1	900,00 €	projekt	900,00 €
Vianočná akadémia (výdavky na podujatie, drobné ceny, občerstvenie)	1	2 800,00 €	projekt	2 800,00 €
Materiál na vzdelávacie a preventívne aktivity	1	400,00 €	projekt	400,00 €
Hygienické a edukačné balíčky pre účastníčky	1	400,00 €	projekt	400,00 €
Tlač edičných a osvetových materiálov	1	2 000,00 €	projekt	2 000,00 €

C: INÉ OPRÁVNENÉ VÝDAVKY

Položka	Počet jednotiek	Cena za jednotku	Jednotky	Spolu
Publicita v regionálnych médiách, letáky	1	600,00 €	projekt	600,00 €
SPOLU (dotácia)				23 500,00 €

SPOLUFINANCOVANIE

NÁKLADY financované z vlastných zdrojov

Položka	Počet jednotiek	Cena za jednotku	Jednotky	Spolu
Cesta projektom -tlač výstupov o projekte	1	650,00 €	projekt	650,00 €
Pomáhame mestu – dobrovoľnícka aktivita spotrebný materiál	1	600,00 €	projekt	600,00 €

SPOLUFINANCOVANIE 1 250,00 €

CELKOVÝ ROZPOČET PROJEKTU 24 750,00 €

Komentár k rozpočtu:

- -Rozpočet je zostavený v priamej nadväznosti na plánované aktivity komunitnej klubovne.
- -Jednotlivé položky zodpovedajú rozsahu práce s deťmi, mládežou a dospelými z rómskej komunity.
- -Výdavky sú navrhnuté účelne, hospodárne a v súlade s cieľmi projektu.

Osobné výdavky

- Koordinátor projektu: zabezpečuje riadenie projektu, plánovanie aktivít, komunikáciu s partnermi a administráciu.
- Terénny pracovník / komunitný asistent: zabezpečuje každodenný kontakt s komunitou, zapájanie rodín a riešenie aktuálnych potrieb v lokalite. Asistenti z radov komunity (matky): podpora neformálnej škôlky a budovanie pracovných a rodičovských kompetencií.
- Lektori voľnočasových a vzdelávacích aktivít: folklór, šport, tvorivé dielne, doučovanie, finančná gramotnosť.

Personálne náklady sú nevyhnutné vzhľadom na pravidelný charakter aktivít a prácu s ohrozenými skupinami. Forma: dohoda o vykonaní práce

Tovary a služby:

- Pomôcky pre neformálnu škôlku: hygienické potreby, didaktické a výtvarné pomôcky, materiál na rozvoj motoriky.
- Vybavenie pre voľnočasové a kreatívne aktivity: športové potreby, výtvarný materiál
- Materiál na vzdelávacie a preventívne aktivity: kancelársky papier, zošity, zápisníky, flipchart papiere, farebné papiere, kartóny, fixky, perá, ceruzky, lepiace potreby, pracovné listy a kartičky na rolové hry a simulácie, jednoduché edukačné pomôcky (modelové situácie, obrázkové karty, schémy).
- Materiálne výdavky priamo podporujú rozvoj zručností, vzdelávanie a prevenciu rizikového správania.
- Občerstvenie počas komunitných stretnutí: podpora účasti dospelých a budovanie dôvery v komunite.
- Hygienické a edukačné balíčky pre účastníčky: základné hygienické potreby (mydlo, zubná pasta, menštruačné pomôcky), edukačné materiály (zápisník, pero, informačné letáky), praktické drobnosti podporujúce zdravie a starostlivosť o seba. Balíčky slúžia ako praktická podpora zdravia mladých dievčat a zároveň ako motivačný nástroj na pravidelnú účasť na aktivitách. Zároveň umožňujú prepojenie teoretických informácií s každodennou praxou.
- Tlač edičných a osvetových materiálov (tlač príručiek a pracovných zošitov, tlač infografík a informačných letákov, viazanie a základné grafické spracovanie). Tlačené materiály slúžia ako trvalý výstup projektu a budú využívané aj po jeho ukončení pri ďalších preventívnych a vzdelávacích aktivitách.

Prezentačné a komunitné aktivity

- Organizácia komunitných a prezentačných podujatí: komunitný deň otvorených dverí, vianočná akadémia, výstava „Cesta projektom“. Materiálne zabezpečenie: grafické výstupy, tlač panelov, technické zabezpečenie, drobné občerstvenie.
- Aktivity slúžia na prezentáciu výsledkov projektu verejnosti a znižovanie predsudkov.

5 ZÁVER A PRÍNOSY PRÁCE

Predkladaná práca bude komplexne spracúvať problematiku zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych, komunitných a občianskych aktivít v meste Detva s dôrazom na podporu sociálnej inklúzie a spolupráce s marginalizovanou rómskou komunitou. Vychádzať bude z teoretických východísk v oblasti dobrovoľníctva, práce s mládežou a komunitného rozvoja, ktoré budú konfrontované s aktuálnym stavom v miestnom prostredí prostredníctvom analytickej časti. Na základe získaných zistení budú formulované konkrétne a realizovateľné návrhy opatrení a projektových aktivít, reagujúce na identifikované potreby a výzvy .

Práca bude smerovať k prepojeniu teórie s praxou a k vytvoreniu uceleného pohľadu na možnosti rozvoja dobrovoľníctva mladých a posilňovania sociálnej súdržnosti na miestnej úrovni. Výsledky práce budú predstavovať podklad pre ďalšie plánovanie a realizáciu aktivít zo strany samosprávy, škôl, organizácií a samotnej komunity.

Prínos práce pre prax

Prínos pre prax bude spočívať najmä v identifikácii konkrétnych možností a foriem zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych a komunitných aktivít v reálnych podmienkach mesta Detva. Práca poskytne praktické odporúčania pre samosprávu, školy a miestne organizácie, ako systematicky rozvíjať spoluprácu s mládežou, vytvárať bezpečné a inkluzívne prostredie a podporovať dlhodobejšie formy participácie.

Navrhované opatrenia a projekty budú využiteľné ako metodický a inšpiračný rámec pre implementáciu konkrétnych aktivít v oblasti práce s mládežou a marginalizovanou rómskou komunitou. Práca prispeje k zefektívneniu komunikácie medzi aktérmi, k lepšej koordinácii dobrovoľníckych iniciatív a k posilneniu kapacít miestnych organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi.

Prínos práce pre teóriu

Prínos pre teóriu bude spočívať v systematickom prepojení teoretických poznatkov o dobrovoľníctve, neformálnom vzdelávaní a komunitnej práci s konkrétnym lokálnym kontextom. Práca rozšíri poznanie o možnostiach aplikácie teoretických konceptov sociálnej inklúzie, participácie a aktívneho občianstva v prostredí menšieho mesta s prítomnosťou marginalizovanej rómskej komunity.

Zároveň prispeje k rozvoju poznania v oblasti práce s mládežou tým, že poukáže na význam kombinácie formálnych, neformálnych a participatívnych prístupov. Výsledky

analýzy a formulované závery môžu slúžiť ako východisko pre ďalší výskum zameraný na dobrovoľníctvo mladých, komunitnú prácu a sociálne začleňovanie na lokálnej úrovni.

Prínos práce pre miestnu komunitu

Prínos pre miestnu komunitu bude spočívať v posilnení sociálnej súdržnosti, znižovaní sociálnych bariér a podpore vzájomného porozumenia medzi rómskou a nerómskou populáciou. Zapájaním mladých ľudí do spoločných aktivít sa vytvoria príležitosti na budovanie pozitívnych vzťahov, rozvoj dôvery a aktívne spoluvytváranie života v meste. Navrhované aktivity prispievajú k rozvoju kompetencií mladých ľudí, k zvyšovaniu ich sebavedomia, zodpovednosti a pocitu spolupatričnosti s miestnou komunitou. Marginalizovaná rómska komunita získa priestor na aktívnu participáciu, posilnenie vnútorného potenciálu a väčšie zapojenie do verejného diania. Práca tak vytvorí predpoklady pre udržateľný rozvoj miestnej komunity a pre dlhodobejšie pozitívne zmeny v oblasti práce s mládežou a sociálnej inklúzie.

ZHRNUTIE

Predkladaná práca sa zameriavala na problematiku zapájania mladých ľudí do dobrovoľníckych, komunitných a občianskych aktivít v meste Detva s dôrazom na podporu sociálnej inklúzie a spolupráce s marginalizovanou rómskou komunitou. Vychádzala z potreby reagovať na aktuálne spoločenské výzvy, posilňovať aktívne občianstvo mladých a vytvárať podmienky pre zmysluplnú participáciu rôznych skupín obyvateľstva. Cieľom práce bolo prepojiť teoretické poznatky s praktickými skúsenosťami z miestneho prostredia a navrhnúť riešenia, ktoré by prispeli k rozvoju sociálnej súdržnosti a komunitného života v meste.

V prvej kapitole boli spracované teoretické východiská riešenej problematiky. Pozornosť bola venovaná pojmu a významu dobrovoľníctva, jeho prínosom pre jednotlivca aj spoločnosť, legislatívnemu rámcu dobrovoľníctva na Slovensku a možnostiam jeho prepojenia so systémom formálneho a neformálneho vzdelávania. Súčasťou kapitoly bolo aj teoretické uchopenie práce s marginalizovanou rómskou komunitou, princípov komunitnej práce, participácie a inklúzie, ako aj špecifik práce s rómskou mládežou.

Druhá kapitola bola zameraná na analytickú časť práce. Prostredníctvom dotazníkových prieskumov medzi mladými ľuďmi, miestnymi organizáciami a inštitúciami bol zhodnotený súčasný stav zapájania mládeže do dobrovoľníckych a občianskych aktivít v meste Detva. Získané údaje boli analyzované a interpretované s využitím kvantitatívnych metód a SWOT analýz, ktoré umožnili identifikovať hlavné silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby v oblasti práce s mládežou a dobrovoľníctva na miestnej úrovni.

Tretia kapitola bola venovaná návrhovej časti práce. Na základe teoretických východísk a výsledkov analýzy boli formulované konkrétne návrhy opatrení a projektových aktivít zameraných na podporu dobrovoľníctva mladých, rozvoj komunitnej participácie a posilňovanie sociálnej inklúzie marginalizovanej rómskej komunity. Návrhy reflektovali potreby miestneho prostredia, princípy partnerstva, udržateľnosti a aktívnej účasti komunity a boli smerované najmä k samospráve, školám a miestnym organizáciám.

Celkovým výsledkom práce bolo vytvorenie uceleného pohľadu na možnosti rozvoja dobrovoľníctva a občianskej angažovanosti mladých v meste Detva. Práca poukázala na význam systematickej spolupráce medzi jednotlivými aktérmi, na potrebu podpory participácie mladých ľudí a na potenciál dobrovoľníctva ako nástroja sociálnej inklúzie a rozvoja miestnej komunity.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BROZMANOVÁ, A., ŠOLCOVÁ, J., SIEKELOVÁ, M. 2018. Dobrovoľníctvo mládeže na Slovensku – aktuálny stav a trendy [online]. [cit. 2026-01-20]. https://www.dobrovolnickecentra.sk/images/stories/files/1.dobrovolnictvo_mladeze_online_2018.pdf
2. https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/406/vyhlasene_znenie.html
3. https://www.minv.sk/?ros_kros_2030
4. <https://romovia.vlada.gov.sk>
5. <https://romovia.vlada.gov.sk/strategie>
6. <https://eurofondy.praca.gov.sk>
7. <https://www.dobrovolnickecentra.sk>

PRÍLOHY

Príloha A	Brožúra „Mám svoj čas“
Príloha B	Brožúra „Moje telo, moje zdravie“
Príloha C	Infografika „Zdravie a zdravý životný štýl“
Príloha D	Neformálna škôlka – podklady pre hry
Príloha E	Manuál „Umývanie rúk“
Príloha F	Manuál „Správne používanie WC“
Príloha G	Manuál „Upratovanie“
Príloha H	Manuál „Základy pripravenosti do školy“
Príloha I	Manuál „Motorické cvičenia“
Príloha J	Manuál „Sociálne hry – role play“
Príloha K	Manuál „Ako komunikovať s úradmi“
Príloha L	Infografika „Ako komunikovať s úradmi“
Príloha M	Manuál „Ženské stretnutia – podporný kruh“
Príloha N	Manuál „Ako riešiť konflikty“
Príloha O	„Môj prvý rozpočet“